

diphtheritis-quaestie voor ons veel in belangrijkheid; dan is het ons duidelijk, waarom BRAATZ zijn lezenswaardig opstel eindigt met de woorden: In alle tijden hebben de ontwikkeling van de wetenschap twee hinderpalen in den weg gestaan: de autoriteiten en de systemen. BEHRING moge hierin een troost vinden. De strijd was minder tegen hem persoonlijk dan tegen de bacteriologie gericht. Naast miskennis van eigen landgenooten, ondervindt hij de erkenning zelfs van zijn Erbbeinde: „Dans cette pléiade de travailleurs, qui ont poursuivi „l'étude de la diphthérie et de son traitement, deux noms doivent „être placés au premier plan et intimement associés, celui d'un Allemand: BEHRING, et celui d'un Français: ROUX" 1). DE HAAN.

BOEK AANKONDIGING.

ALEX. KLEIN, *Het heilserum tegen diphtherie, zijn bereiding en toepassing*. Leeuwarden 1895.

Naar aanleiding van zijn verblijf te Parijs, om de serum-therapie te bestudeeren, heeft KLEIN onder bovenstaanden titel een brochure in het licht gegeven, die in hoofdzaak handelt over het bacteriologisch onderzoek van diphtherische exsudaten en over de wijze, waarop de bereiding en klinische toepassing van BEHRING's genees-serum in het Instituut PASTEUR en in de hospitalen aldaar plaats heeft.

Dat de bacil van LÖFFLER werkelijk de oorzaak is van de diphtherie „staat" zegt de Schrijver in den aanhef „zoo vast als een paal boven „water". Bravo! Mochten KLEIN en recensent mettertijd blijken ongelijk gehad te hebben, dan zal ons althans deze verdienste moeilijk kunnen worden ontzegd, dat wij met de corypheeën van onzen tijd, dus en bonne compagnie hebben gedwaald. Mij wil het echter voorkomen, dat een wederlegging van de argumenten, die de twijfelaars of tegenstanders aanvoeren, in deze voor „collega's in den lande" geschreven brochure niet misplaatst zou zijn geweest.

Het bacteriologisch onderzoek ten behoeve van de diagnose behandelt KLEIN breedvoerig. Over den lastigen pseudodiphtherie-bacil stapt de Schrijver evenwel wat al te losjes heen. Bovendien zou het niet overbodig zijn geweest er op te wijzen, dat wel in de meeste, maar niet in alle verdachte gevallen één onderzoek voldoende is, om zekerheid te erlangen, dat de diphtherie-bacil *niet* in het spel is. Gevallen, waar het eerste onderzoek negatief, een tweede in handen van denzelfden of van een tweeden bacterioloog positief resultaat oplevert, zijn niet zeldzaam. Reden, waarom recensent één onderzoek met

1) LOUIS MARTIN. *Annales d'Hygiène publique*, 1894, n°. 6, p. 545.

negatief resultaat onvoldoende acht. Jammer! Maar desniettemin gewichtig voor de praktijk en de beoordeeling van statistieken.

Waar de Schrijver een uitvoerige beschrijving geeft van de wijze, waarop te Parijs de paarden worden geïmmuniseerd en op grond van de aldaar opgedane ervaringen drie categorieën van paarden onderscheidt: „weinig gevoelige, gevoelige, zeer gevoelige”, laat hij ons ten onrechte bij elk paard met de subcutane injectie van 1 cM³ diphtherie-gif — een voor zeer gevoelige paarden gevaarlijke dosis — beginnen, terwijl te Parijs een eenvoudig middel wordt gebezigd, om vooraf te herkennen tot welke categorie het te immuniseeren paard behoort. ROUX was zoo vriendelijk mij mede te deelen, dat hij daartoe een kleine aderlating verricht en de immuniseerende kracht van het bloed tegenover een diphtherie-bacil of een diphtherie-gif van bekende virulentie resp. giftigheid onderzoek door proefneming bij enkele cavia's. Het bloed van „weinig gevoelige”, dus gemakkelijk te immuniseeren paarden bezit namelijk reeds zekeren graad van immuniseerende kracht tegen den diphtherie-bacil en zijn vergif, evenals het bloed van de meeste *volwassen* menschen.

Om de activiteit van het serum te bepalen wijst de Schrijver op de twee door ROUX gebezigde methoden, die reeds verleden jaar in het September-nummer van de *Annales de l'Institut PASTEUR* door ROUX en MARTIN zijn beschreven. Maar nu treft het mij, dat de beschrijving van KLEIN niet geheel overeenkomt met die van ROUX. Heeft deze laatste inmiddels zijn contrôle gewijzigd? De Schrijver laat ons daaromtrent in onzekerheid.

Het feit, dat men door subcutane injectie van anti-diphtherisch serum ook diphtherische ontstekings-processen van slijmvliezen, door inoculatie van den diphtherie-bacil bij dieren verwekt, met gemak kan genezen, wordt, jammer genoeg, door KLEIN niet vermeld. De proeven van ROUX en MARTIN, die de preventieve en geneeskrachtige werking van het serum bij cavia's op diphtherie van de mucosa vaginae, bij konijnen op diphtherie van de trachea enz., zonneklaar demonstreeren, zouden bij niet weinigen meer vertrouwen hebben gewekt dan proeven, waarbij dieren vóór of na de *subcutane* injectie van den bacil of zijn vergif met anti-diphtheritisch serum worden behandeld.

De klinische toepassing van het serum, een voor den geneeskundige bij uitstek gewichtig gedeelte van het onderwerp, is door den Schrijver stiefmoederlijk behandeld. Van de 45 bladzijden der brochure zijn er ternauwernood drie aan de kliniek gewijd. Over den invloed van het serum op het diphtherisch proces in pharynx of larynx, over doseering in lichte gevallen, bij zeer jonge kinderen, bij volwassenen en nog vele andere punten wordt niet gesproken.

Schoon menigeen bij het lezen van het klinisch gedeelte zal worden teleurgesteld en den indruk zal krijgen, dat dit onderdeel niet zonder overhaasting is geschreven, aarzelt recensent toch geen oogenblik ken-

nismaking met de brochure van KLEIN aan te bevelen, wijl daarin vele punten op de serum-therapie betrekking hebbende in beknopten, voor elken medicus pasklaren vorm zijn uiteengezet en de lijn, die men door heel het werkje ziet gaan, met name de beteekenis van het bacteriologisch onderzoek, rationeel en in deze voor de praktijk bijzonder gewichtig mag heeten.

Utrecht, 28 Februari 1895.

C. H. H. SPRONCK.

BERICHTEN.

BUITENLAND.

NEW-YORK. — Op 86-jarigen leeftijd stierf in Dec. 11. Dr. WILHELM DETMOLD. Hij werd te Hannover geboren, studeerde en promoveerde te Göttingen en vestigde zich in 1837 te New-York, waar hij de orthopaedische chirurgie invoerde. DETMOLD onderscheidde zich in den vrijheidsoorlog der Vereenigde Staten door de organisatie der militair-artsen. Gedurende meer dan een halve eeuw oefende DETMOLD te New-York de chirurgische praktijk uit.

LONDEN. — **Influenza.** Hoewel de influenza niet meer epidemisch te Londen heerscht, kan toch het buitengewoon hoog sterftecijfer voor ziekten der longen en ademhalingswerktuigen aan haar invloed worden toegeschreven. De ziekte, die sedert 1889 min of meer is blijven heerschen, vertoonde zich dezen winter zeer onregelmatig; de ziektekiemen zijn in plaatsen, waar de eerste epidemie woedde, blijven bestaan, wachtende op gunstige omstandigheden om weer tot ontwikkeling te komen. In hoeverre de hevige koude aansprakelijk kan gesteld worden voor de verhoogde vatbaarheid voor de ziekte, is niet uitgemaakt; dat er verband bestaat tusschen influenza en weergesteldheid is meer dan waarschijnlijk. Dr. PARSONS doet in de *Lancet* 3732 opmerken, dat van af den eersten influenza-inval in 1889, vier epidemieën hebben geheerscht: in 1891, den winter van 1891—1892, het voorjaar van 1893 en den winter van 1893—1894, die alle plotseling aanvingen en een hoogtepunt bereikten, waarvan de laatste echter zeer traag, hierin gelijk aan endemische ziekten, afnamen. Er is inderdaad geen grond, meent Dr. PARSONS, om de mogelijkheid uit te sluiten, dat de influenza als mazelen en roodvonk steeds min of meer endemisch zal blijven. Zoodra de temperatuur zachter wordt, zal echter de sterfte ongetwijfeld aanzienlijk verminderen en de toxiciteit van het influenza-gif worden opgeheven.

PARIS. — **Diphtherisch serum.** De aankondiging, dat het diphtherisch serum in de apotheken verkrijgbaar wordt gesteld, heeft, deelt de *Allgem. med. Central-Ztg.* 20 (1895) mede, eenige verontwaardiging opgewekt onder de Parijzenaars, die gemeend hadden, dat het geneesmiddel gratis verstrekt zou worden, daar toch door vrijwillige bijdragen een som van 700 000 frs. was bijeengebracht. Het Instituut PASTEUR besloot daarom een